

Rezultatele cercetărilor arheologice din aşezarea de la Izvoare-Bahna (secolele VI-IX e. n.)

IOAN MITREA

În campania de săpături arheologice din anul 1980 au fost continuate cercetările în aşezarea de la Izvoare-Bahna. Aşezarea, în care începând din 1971 s-au întreprins săpături arheologice sistematice¹, se află situată în punctul „La pod la Hărămăneşti”, pe teritoriul agricol al C.A.P. Izvoare, com Bahna, jud. Neamţ.

Săpăturile arheologice din 1980, amplasate la SE faţă de zona cercetată în 1979, au avut drept obiectiv urmărirea limitei aşezării din epoca formării poporului român², precum şi surprinderea şi dezvelirea a noi complexe de locuire. Au fost săpate 14 secţiuni, orientate pe direcţia NE-SV, respectiv secţiunile LIX-LXXII, şi trei casete pentru dezvelirea locuinţelor surprinse. Lăţimea secţiunilor a fost, în toate cazurile, de 1,50 m, distanţa dintre secţiuni de 2 m, iar notarea caroiajului s-a făcut dinspre capătul de NE al secţiunilor. Prin cele 14 secţiuni, a căror lungime a variat între 27 m şi 39,50 m, a fost investigată o apreciabilă suprafaţă din aşezare, ajungând, foarte probabil, spre limita de sud-est.

Ca şi în campaniile de săpături arheologice din anii trecuţi, în suprafaţa cercetată în 1980, în afara materialelor ce aparţin aşezării din epoca formării poporului român, sporadic, s-au găsit şi materiale caracteristice unor epoci mai vechi, respectiv din neolitic — cultura Cucuteni, din Hallstatt şi Latène.

În campania de săpături arheologice din 1980, în aşezarea de la Izvoare-Bahna, aparţinând epocii de formare a poporului român, au fost descoperite încă trei locuinţe (L_{19} , L_{20} şi L_{21}) şi două vetre construite în aer liber (vatra nr. 7 şi vatra nr. 8).

În afara materialelor arheologice descoperite în cele trei locuinţe şi cele două vetre în aer liber, în restul suprafeţelor săpate, ca şi în campaniile precedente, s-au găsit foarte puţine materiale aparţinând epocii secolelor VI-IX e.n., (doar câteva fragmente de vase borcan şi fragmente de tipsii).

Descoperirile arheologice din 1980 de la Izvoare-Bahna aparţin o parte nivelului de locuire din

secolele VI-VII e.n. iar o altă parte nivelului de locuire din secolele VIII-IX e.n. În continuare vom proceda la prezentarea, pe etape cronologice, a acestor descoperiri.

COMPLEXELE APARTINÂND AŞEZĂRII DIN SECOLELE VI-VII e.n.

Locuinţa — L_{29} . În secţiunea LXIV, între metri 18,50-22, a fost surprinsă o parte din umplutura gropii unei locuinţe. Umplutura şi respectiv groapa acestei locuinţe au fost surprinse şi în secţiunea LXV. Prin deschiderea unei case, cuprinzând şi suprafaţa dintre cele două secţiuni, s-a putut delimita şi dezveli în întregime o locuinţă de tip bordei, notată L_{20} . Locuinţa L_{20} , de formă patrulateră în plan, cu laturile de circa $3,25 \times 3,75$ m, avea colţurile mult rotunjite, adîncindu-se cu circa 0,90-1 m faţă de nivelul prefeudal de călcare şi cu 1,35 pînă la 1,50 m faţă de nivelul actual al terenului (fig. 1/1). Podeaua locuinţei a fost doar bătătorită, prezentînd unele mici denivelări.

În colţul de nord al locuinţei, s-a găsit un cuptor, realizat într-un calup din pămînt galben, cruşat la săparea gropii bordeiului. Vatra cuptorului avea o formă uşor ovală în spate şi aproape dreaptă la gură. Gura cuptorului era dreptunghiulară, avînd colţurile de sus uşor rotunjite. Alăt vatra cit şi pereţii cuptorului erau arşi puternic. Pereţii cuptorului, în interior, erau uşor arcuţi şi, în parte, căptuşiţi cu bolovani. Înălţimea cuptorului, realizată în calupul de lut cruşat, era de circa 0,40 m. Nu s-au găsit resturi din bolta cuptorului. În schimb s-au găsit mai multe pietre, fie căzute în interiorul cuptorului, fie dislocate şi împrăştiate deasupra cuptorului. Foarte probabil că partea finală a bolţii cuptorului a fost realizată din bolovani fixaţi cu lut. Aşa se explică prezenţa a numeroşi bolovani căzuţi în interiorul cuptorului, cit şi a altora, dislocaţi, deasupra cuptorului. În cuptor, printre bolovanii prăbuşiţi, s-au găsit câteva fragmente ceramice, care provin din vase borcan, caracteristice secolelor VI-VII e.n.

Inventarul descoperit în acest bordei este sărac; el constă din ceramică, fragmente de vase borcan şi tipsii, lucrate cu mîna, dintr-o pastă grosieră, avînd cioburi în compoziţie (fig. 2/1-3; 3/1-5). Cu excepţia citorva fragmente ceramice, ce par a

¹ Pentru rezultatele cercetărilor din anii 1971-1979: I. Mitrea, Carpica, 6, 1973-1974, p. 55-76; idem, Carpica, 10, 1978, p. 205-252; idem, Carpica, 12, 1980, p. 55-190.

² Pentru suprafaţa din aşezare cercetată în anii 1971-1979: I. Mitrea, Carpica, 12, 1980, p. 6.

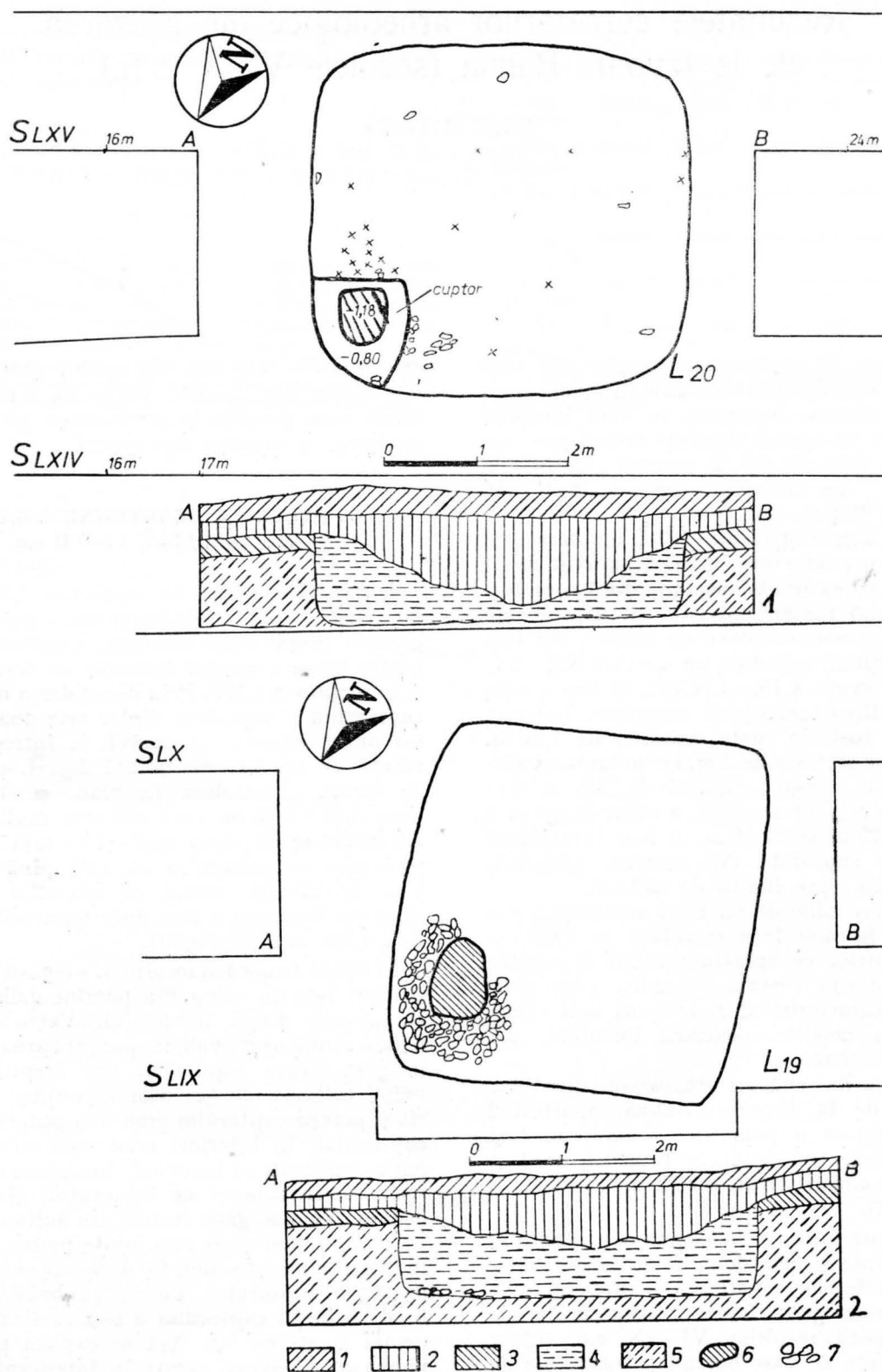

Fig. 1. Izvoare-Bahna. Planul și profilul locuințelor L₂₀ din secolele VI-VII e.n. și L₁₉ din secolele VIII-IX e.n.: 1 sol vegetal; 2 sol cenușiu-măzăros; 3 sol cafeniu; 4 umplutură; 5 sol galben; 6 vatră; 7 pietre.

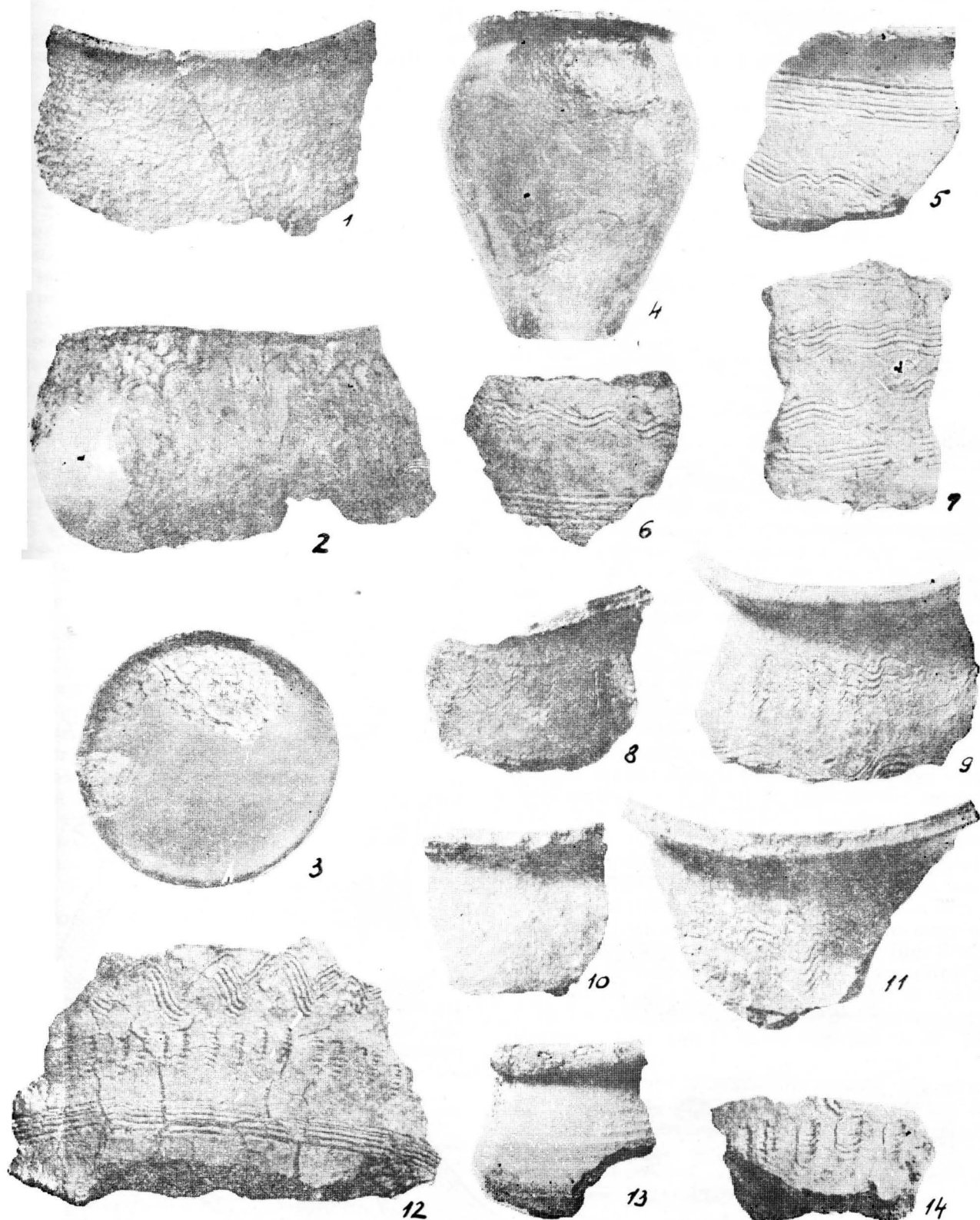

Fig. 2. Izvoare—Bahna. Ceramică: 1—3 din L₂₀ (secolele VI—VII); 4—7 din L₁ (secolele VIII—IX); 8—14 din L₂₁.

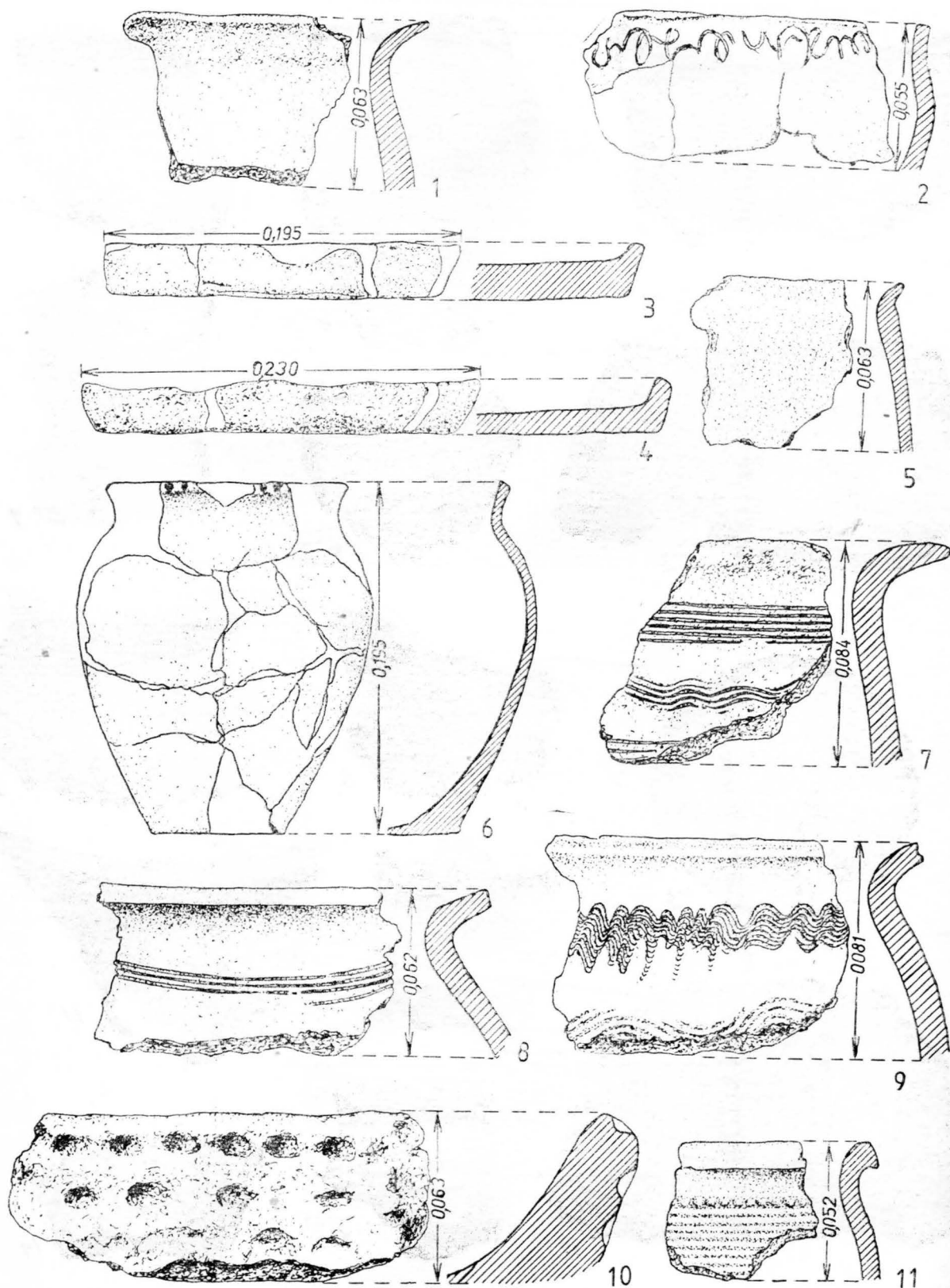

Fig. 3. Izvoare—Bahna. Ceramică: 1–5, din L_{10} (secolele VI–VII); 6–7, din L_{11} (secolele VIII–IX); 8–11, din L_{11} .

proveni din vase borcan îndreptate la roată, toată ceramica din această locuință este lucrată cu mîna. Dintre toate fragmentele ceramice, descoperite în această locuință, doar unul este ornamentat. Este un fragment din gura unui vas-borcan, lucrat din pastă cu cioburi în compoziție, de culoare cărămizie. Vasul a fost de dimensiuni mici, cu pereții subțiri, avînd gura aproape dreaptă (fără buză răsfrîntă). Ca ornament, aproape de gură, prezintă o linie vălurită, dispusă neregulat (fig. 2/2; fig. 3/2). În ansamblul său, materialul ceramic descoperit în locuința L_{20} , prin caracteristicile sale³, se datează în secolele VI—VII e.n. Mai menționăm că în umplutura gropii locuinței L_{20} , pe lîngă ceramică, s-au găsit mai multe oase de animale.

Așezării din secolele VI—VII e.n. îi aparțin și două vetre, construite în aer liber.

Vatra nr. 7. În secțiunea LXIV, la 3,20 m de la capătul de NE, mai aproape de peretele nordic al secțiunii, s-a descoperit o vatră, în aer liber, de formă aproape rotundă (0,60 × 0,55 m). Vatra era albiată, fiind delimitată de mai multe pietre înfipite în pămînt. Printre pietrele dislocate s-au găsit cîteva fragmente ceramice, care provin din vase-borcan, lucrate cu mîna, caracteristice secolelor VI—VII e.n.

Vatra nr. 8. În secțiunea LXXI, spre capătul de SV, între metri 37,30—37,70 și la 0,35 m adîncime, față de nivelul actual al terenului, s-a descoperit o vatră în aer liber, din lut și pietre. Cele șase fragmente ceramice, aflate printre pietrele vetrei, provin din vase-borcan, lucrate cu mîna, care, prin caracteristicile lor, pot fi atribuite secolelor VI—VII e.n.

Pe baza analizei ceramicii descoperite⁴, atît locuința L_{20} cît și cele două vetre în aer liber pot fi atribuite nivelului mai vechi al așezării de la Izvoare—Bahna, respectiv secolelor VI—VII e.n.

COMPLEXELE APARTINÎND AȘEZĂRII DIN SECOLELE VIII—IX e. n.

Locuința — L_{19} . În secțiunea LIX, între metri 28,20—32,10, a fost surprinsă, parțial, groapa unei locuințe de tipul celor adîncite în pămînt. Săparea unei casele, care a cuprins și lătimea secțiunii LX, a dus la dezvelirea unei locuințe notată L_{19} . Această locuință este un bordei (fig. 1/2), care se adîncea cu circa 0,75—0,85 m față de nivelul vechi de călcare și cu 1,30 m față de nivelul actual al terenului. Locuința L_{19} avea o formă aproape pătrată în plan orizontal, cu laturile de circa 3,35 × 3,75 m și colțurile ușor rotunjite. Înspre colțul de nord s-au găsit resturile unei instalații pentru foc, constînd dintr-o vatră deschisă, înconjurată de mulți bolovani.

Din inventarul locuinței L_{19} menționăm în primul rînd ceramica lucrată cu mîna și la roată (fig. 2/4—7; fig. 3/6—7). Cu mîna au fost lucrate vase-borcan și tîpsii. Vasele borcan au fost ornamentate pe buză cu alveole sau creștături. Uneori, aceste vase au fost ornamentate și pe corp cu striuri drepte sau vălurite. Fragmentele ceramice care provin din vase borcan lucrate la roată au fost ornamentate, de regulă, cu striuri drepte sau vălurite. Pe lîngă ceramică, din inventarul acestei locuințe mai menționăm: un fragment din sîrmă din bronz, avînd un capăt îngroșat, care poate proveni de la un cercel cu capătul îngroșat, și un fragment, slab conservat, probabil dintr-o secere (sau cuțit?) din fier. În umplutura locuinței s-au găsit mai multe oase de animale.

Analiza inventarului descoperit în L_{19} , și în primul rînd caracteristicile ceramicii⁵, ne determină s-o atribuim nivelului mai nou al așezării, respectiv secolelor VIII—IX e.n.

Locuința — L_{20} . În secțiunea LXVIII, între metri 2,25 și circa 6,30, s-au surprins resturile unei locuințe de suprafață. Deschiderea unei casele, care a cuprins și lătimea secțiunii LXIX, a dus la delimitarea cu aproximație a suprafeței acestei locuințe. Se pare că a fost o locuință rectangulară, cu suprafața de circa 14 m². Mai aproape de marginea de nord a suprafeței locuinței L_{21} s-au găsit resturile unei vetre deschise, din pietre.

Ceramica descoperită în L_{21} provine din vase-borcan, lucrate cu mîna și la roată (fig. 2/8—14; fig. 3/8—11). Unele buze de vase-borcan, lucrate cu mîna, au fost ornamentate cu alveole sau creștături. Mai rar, vasele-borcan lucrate cu mîna au fost ornamentate și cu striuri drepte sau vălurite, precum și cu șiruri de împunsături paralele dispuse vertical, între benzile din striuri vălurite și drepte (fig. 2/12). Din categoria ceramicii lucrate cu mîna, menționăm și cîteva fragmente de tîpsii. Tot cu mîna, a fost lucrată o tavă mare (vatră portativă), din marginea căreia s-a descoperit un fragment, decorat cu alveole mari pe muchie și pe marginea exterioară (fig. 3/10). Numeroase fragmente ceramice, descoperite în L_{21} , provin din vase-borcan, lucrate la roată, fiind ornamentate cu striuri drepte sau vălurite, dispuse simplu sau în benzi (fig. 2/8, 9, 11, 13; fig. 3/8, 9, 11).

În ansamblul său, materialul ceramic descoperit în locuința de suprafață L_{21} se încadrează în ceramica caracteristică secolelor VIII—IX e.n.⁶. Pe această bază, atribuim locuința L_{21} nivelului mai nou al așezării, respectiv orizontului încadrat în secolele VIII—IX e.n.

*

Cercetările arheologice din 1980 de la Izvoare—Bahna vin să întregască imaginea asupra acestei

³ Pentru caracteristicile ceramicii din secolele VI—VII e.n.: Dan Gh. Teodor, *Teritoriul est-carpatic în veacurile V—XI e.n.*, Iași, 1978, p. 24—29, p. 43—45; I. Mitrea, *Carpica*, 10, 1980, p. 75—82.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Pentru caracteristicile ceramicii din secolele VIII—IX e.n.: Dan Gh. Teodor, *op. cit.*, p. 80—85; I. Mitrea, *Carpica*, 12, 1980, p. 82—88.

⁶ *Ibidem*.

așezări din epoca încheierii procesului de formare a poporului român.

Din această așezare, în care s-au delimitat două etape de locuire, una mai veche — din secolele VI—VII, și o etapă mai nouă, din secolele VIII—IX, au fost dezvelite 21 de locuințe. Dintre acestea, opt aparțin nivelului din secolele VI—VII e.n., iar 13 locuințe aparțin așezării din secolele VIII—IX. Precizăm că între cele două etape de locuire de la Izvoare—Bahna există o continuitate de viață, așezarea din secolele VIII—IX situându-se în vatra așezării din secolele VI—VII.

Dacă în așezarea din secolele VI—VII, alături de materialele caracteristice fondului cultural autohton se întâlnesc și materiale de factură slavă arhaică, în așezarea aparținând secolelor VIII—IX, elementele slave sînt puțin numeroase, dominante fiind materialele caracteristice culturii vechi românești, expresie a încheierii procesului de formare a poporului român.

RESULTATS DES RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES DANS L'ÉTABLISSE- MENT D'IZVOARE—BAHNA (VI—IX SIECLES DE N.E.)

RÉSUMÉ

En 1980, on a continué les recherches dans l'habit de Izvoare—Bahna, la commune Bahna, le département de Neamț.

Au niveau de l'habitat daté aux VI—VIIe siècles n.è. on a découvert encore une habitation, L₂₀, de type hutte (fig. 1/1) et deux âtres construits en plein air. L'inventaire trouvé dans l'habitation L₂ et les âtres n. 7 et n. 8, est formé de céramique caractéristique aux VIe—VIIe siècles n.è. (fig. 2/1—3; fig. 3/1—5). L'habitat des VIIIe—IXe siècles possède deux habitations découvertes en 1980. L'une des habitations, L₁₉, est de type hutte, (fig. 1/2), et la deuxième, L₂₁, est une habitation construite à la surface. Le matériel découvert dans les deux habitations, consiste en céramique travaillée à la main et à la roue, souvent ornementée (fig. 2/4—14; fig. 3/6—11), tout comme en deux objets en métal, fragmentaires et mal conservés.

La céramique découverte dans L₁₉ et L₂₁, par ses caractéristiques, appartient aux VIIIe—IXe siècles n.è.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. Izvoare—Bahna. Plan et profil des habitations L₂₀ des VI—VIIe siècles de n.è. et L₁₉ des VIII—IXe siècles de n.è.

Fig. 2. Izvoare—Bahna. Céramique: 1—3 de L₂₀ (VI—VIIe siècles de n.è.); 4—7 de L₁₉ (VIII—IXe siècles de n.è.); 8—14 de L₂₁.

Fig. 3. Izvoare—Bahna. Céramique: 1—5 de L₂₀ (VI—VIIe siècles de n.è.); 6—7 de L₁₉ (VIII—IXe siècles de n.è.); 8—11 de L₂₁.